

pinnan alta

Mitä tapahtuu todella?
Nähdäänkö metsää puilta?
Ajattelevat ihmiset valottavat
ajan ilmiöitä pintaa syvemmältä.

Palstalla pannaan mutkat suoriksi ja paljastetaan olennainen.

”Mihin logiikkaan perustuu ajatus siitä, että ainoastaan yhdenlaiset ympäristöt synnyttävät yksilöissä luovuuden prosesseja?”

Hannu Katajamäki, aluetieteen professori, Vaasan yliopisto

Vino tulkinta aluekehityksestä uhkaa Suomen maaseutua

Suomessa ajatellaan kilpailukyyn syntyvän keskusten kautta. Maaseudut ovat keskuksille alisteisia resurssi- ja vuorovaikutusalueita. Näkökulma tiivistyy kilpailuvaltion ideaan. Ollakseen tehokas ja kilpailukykyinen aluerakenteemme on oltava tiiviimpi, nykyistä harvempien ja suurempien keskusten ympärille rakentuva. Kilpailuvaltion ydinprosessi on *trimmaaminen*, jonka ydintä ovat hallintoyksiköiden suurentaminen ja toimintojen keskittäminen.

Kilpailuvaltiossa ei arvioida olevan varaa perinteiseen aluepolitiikkaan, jonka avulla pyrittiin luomaan tasaveroisia mahdollisuuksia maan kaikille osille. Kilpailuvaltion ideana on vahvistaa vahvimpia alueita ja tarjota palveluminimejä vähäväkisille alueille. Aluehittämisen perinteisessä sanankäytössä kilpailuvaltio näkee tehokkuuden tähdellisemmäksi kuin tasaisuuden.

Kilpailuvaltion visiossa maaseutu kiinnittyy yhteiskuntaan tehostuvan maataloutensa, metsiensä, virkistysmahdollisuuksiensa, kulttuuritapahtumiensa sekä työvoimareserviensa kautta.

Työssäkäyntietäisyyden päässä sijaitseva kaupunkien läheinen maaseutu vahvistaa asemiaan asumisen paikkana. Ydinmaaseutu tiivistyy Länsi- ja Etelä-Suomeen tehokkaan maatalouden alueeksi. Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asuttu maaseutu on laajenemassa länteen ja etelään. Kilpailuvaltion kypsyessä ja vakituisten asukkaiden vähetessä harvaan asutusta maaseudusta tulee kesä- ja kakkosasuntojen laikuttamaa *pistäytymismaaseutua*.

Trimmatun Suomen vakituisten asutuksen maaseutu kiertyy kaupunkiytimien ympärille työssäkäynnin ja tehokkaan maatalouden kehiksi.

Aluetutkija **Sami Moisio** on tulkinnut, että kilpailuvaltion seuraava vaihe saattaa olla metropolivaltio. Vakamuksena olisi, että Suomen globaali kilpai-

lukyky voi kehittyä ainoastaan yhdellä ylivertaisella metropolialueella ja kehitysresurssien ohjaaminen metropolialueen ulkopuolelle söisi Suomen globaalia kehityspotentiaalia. Lohdutukseksi kyydistä pudonneille alueille Suomen johtaviin aluetutkijoihin kuuluva **Markku Sotarauta** ehdottaa Suomen Kuntalehdessä (13/2008) laadittavaksi tyylikkään taantumisen strategioita.

Pääministeri **Matti Vanhanen** teki vuoden 2008 loppukesällä esityksen hajakeskitetystä kaupunkirakenteesta pääkaupunkiseudulla. Vanhasen idea puutarhakaupungeista synnytti yllättävän voimakkaan vastareaktion. Tunnekylläisessä keskustelussa saattoi unohtua, että Vanhanen halusi ehkä pohjimmitaan kiinnittää huomiota varsin tärkeään asiaan: Suomessa tarvitaan erilaisia asuinympäristöjä; vahvuutemme on myös jatkossa paikallisyhteisöjen suuri vaihtelevuus, paikkadiversiteetti.

Viime aikoina on käytetty ilmastonmuutoksen ja taloudellisten säästöjen nimissä harvinaisen suorakaisia puheenvuoroja, joissa pienille paikallisyhteisöille ei anneta olemassaolon oikeutusta. Kuitenkin tällaisissa paikallisyhteisöissä asuu hyvinkin 1,5 miljoonaa suomalaista.

Onko niissä asuvien vika, että suomalainen asutusrakenne on historiallisesti muotoutunut pieniin paikkakuntiin ja asumisyhteisöihin perustuvaksi? Mikä oikeuttaa ajattelemaan, että ainoastaan suurkaupunkiympäristöt luovat kilpailukykyä? Mihin logiikkaan perustuu ajatus siitä, että ainoastaan yhdenlaiset ympäristöt synnyttävät yksilöissä luovuuden prosesseja? Onko suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisen pääoman säilymisen kannalta viisas viesti, että pienet paikallisyhteisöt tulisi jättää omilleen ja pakottaa asukkaat muuttamaan niistä pois?

Jos Venezuelassa olisi uskottu, että musiikin maa-

ilmantähtiä voi syntyä ainoastaan pääkaupunki Caracasin hienostokortteleissa, ei tämän hetken klassisen musiikin suurinta ilmiötä olisi syntynyt. Taloustieteen professori, säveltäjä ja poliitikko **José Antonio Abreu** ajatteli toisin. Hän piti mahdollisena, että myös köyhien alueiden lapset voivat oppia soittamaan klassista musiikkia. Hän perusti *El Sisteman*, jonka tavoitteena on opettaa Venezuelan vähäväkisten alueiden lapsia soittamaan klassista musiikkia ja perustamaan orkestereita. Tällä tavoin Abreu halusi edistää yhteisöllisyyttä, ehkäistä rikollisuutta ja luoda toivoa. Kyse oli köyhien alueiden sosiaalisen pääoman kerryttämisen projektista.

El Sisteman piirissä on nyt 240 000 nuorta ja 210 orkesteria. Sen kirkkaimmat kruunut ovat kahdensadan muusikon *Simon Bolívar* -nuoriso-orkesteri sekä häikäisevän lahjakas 27-vuotias kapellimestari **Gustavo Dudamel**. Hän on **Esa-Pekka Salosen** seuraaja Los Angelesin filharmonikkojen ylikapellimestarina.

El Sistema on esimerkki evolutiivisesta kehittämisestä. Paikalliset kulttuurit, taloudet ja koko Venezuela ovat voimaantuneet. Valtavan pohjatyön jälkeen on syntynyt myös maailmanluokan menestystarina, joka henkilöityy Gustavo Dudameliin. Tämä on saavutettu luomalla edellytyksiä sellaisille alueille ja ihmisille, joille Suomen aluekehityksen visionäärit olisivat tarjoamassa tyylikkään taantumisen strategioita. Venezuelan tie on myös Suomen tie. ●

Trimmaamisen käsite kilpailuvaltion ydinprosessina on peräisin dosentti **Sami Moisiolta** Turun yliopistosta.

Pistäytymismaaseudun käsite on peräisin professori **Pertti Rannikolta** Joensuun yliopistosta.